

О. Б. КУЧЕР

Олена Борисівна Кучер, аспірант Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

**СТАДІЯ ЗАТВЕРДЖЕННЯ ПОПЕРЕДНЬО ПРЕД'ЯВЛЕНИХ ОБВИНУВАЧЕНЬ
У ПРАКТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ**

У своїй діяльності Міжнародний кримінальний суд (далі – суд) – перша в історії міжнародного права постійно діюча міжнародна кримінальна судова установа – відображає найсучасніші тенденції тлумачення й застосування попередньо існуючих матеріальних і процесуальних норм міжнародного кримінального права, які він використовує, та, враховуючи потреби сучасного стану розгляду справ індивідів, які скоїли міжнародні злочини, створює нові процедурні аспекти такого розгляду. Серед інновацій процесуальних аспектів діяльності Суду важливо зазначити появу стадії затвердження обвинувачень щодо вищезгаданих індивідів до початку стадії безпосереднього судового розгляду справи.

Базисні засади здійснення даної стадії зазначено у ст. 61 Римського статуту. Передусім вони накладають на Палату попереднього провадження обов'язок провести слухання з метою вирішення питання про затвердження обвинувачень, на підставі яких Прокурор має намір здійснити подальший судовий розгляд відповідної справи. Практична реалізація даного обов'язку Палати є можливою виключно після безпосередньої появи перед Судом обвинуваченого. Таке слухання проводиться за присутності Прокурора, обвинуваченого та його адвоката, проте п. 2 вищезгаданої статті передбачає можливість його проведення за відсутності обвинуваченого у випадку його безпосередньої відмови від свого права бути присутнім на слуханні, переховування від Суду чи неможливості Суду встановити його місцезнаходження за умови вжиття всіх необхідних заходів для забезпечення його явки до Суду з метою інформування про пред'явлені обвинувачення та намір Палати попереднього провадження провести слухання щодо затвердження таких обвинувачень. У такому випадку обвинувачений може бути представлений адвокатом, якщо Палата дійде висновку про відповідність такого представлення інтересам правосуддя. Протягом розумного строку обвинувачений отримує копію обвинувального документа, в якому містяться безпосередні обвинувачення, на підставі яких Прокурор має намір добиватися його притягнення до Суду, та інформацію стосовно доказів, які Прокурор має намір використовувати під час слухання. При цьому Палата попереднього провадження може видавати розпорядження щодо розкриття інформації для цілей даного слухання.

До початку слухання Прокурор уповноважений продовжувати розслідування, а також змінити або зняти будь-які попередньо пред'явлені обвинувачення. У випадку прийняття рішення щодо зняття обвинувачень Прокурор має повідомити Палату попереднього провадження про його причини. Обвинувачений, в свою чергу, має бути повідомлений про будь-які зміни або зняття попередньо пред'явлених йому обвинувачень.

Під час слухання Прокурор супроводжує та підтримує кожен пункт обвинувачення доказами, які є достатніми для визнання істотних підстав вважати, що відповідна особа дійсно скоїла злочин, щодо якого пред'явлене обвинувачення. Зокрема, Прокурор може посилатися на документальні докази або резюме доказів і не викликати свідків, які, як очікується, будуть надавати свідчення в Суді. У свою чергу, під час слухання обвинувачений має право заперечувати проти пред'явлених йому обвинувачень, оскаржувати докази, представлені Прокурором, та надавати свої докази¹.

На основі проведеного слухання Палата попереднього провадження визначає факт наявності достатніх доказів для встановлення істотних підстав вважати, що відповідна особа скоїла кожен зі злочинів, щодо яких їй пред'являється обвинувачення. На базі даного визначення Палата може прийняти рішення про: 1) затвердження тих попередньо пред'явлених обвинувачень, щодо яких вона визначила наявність достатніх підстав, та передачу обвинуваченого Судовій палаті для проведення судового розгляду у зв'язку з затвердженнями обвинуваченнями (у даному контексті слід звернути увагу на приклади з практики Міжнародного кримінального суду – зокрема, в Рішенні щодо затвердження обвинувачень у справі *Prosecutor v. Thomas Lubanga Dyilo* Перша палата попереднього провадження затвердила попередньо пред'явлені Прокурором обвинувачення у скоєнні паном Лубанга злочинів проти людяності у вигляді набору або вербування дітей віком до 15 років до Патріотичних сил звільнення Конго та їхнього активного використання в бойових діях в рамках збройного конфлікту неміжнародного характеру з 1 вересня 2002 р. по 13 серпня 2003 року². Однак у Рішенні щодо затвердження обвинувачень у справі *Prosecutor v. Germain Katanga and Mathieu Ngujolo Chui* та сама Палата затвердила попередньо пред'явлені Прокурором обвинувачення у скоєнні вищезазначеними особами злочинів проти людяності у вигляді вбивства, сексуального рабства і гвалтування та воєнних злочинів у вигляді умисного вбивства, активного використання дітей віком до 15 років в бойових діях, умисних нападів на цивільне населення селища Богоро, розграбування населених пунктів, знищення майна, гвалтування та сексуального рабства³); 2) відмову у затвердженні обвинувачень, щодо яких вона визначила відсутність достатніх доказів (зокрема, в рішенні у справі *Prosecutor v*

Germain Katanga and Mathieu Ngudjolo Chui Перша палата попереднього провадження відхилила обвинувачення вищевказаних осіб у скоєнні злочину проти людяності у вигляді інших нелюдських актів та воєнних злочинів у вигляді нелюдського поводження та посягання на людську гідність⁴, а під час розгляду справи *Prosecutor v. Callixte Mbarushimana* та сама Палата прийняла Рішення про відхилення всіх попередньо пред'явлених Прокурором обвинувачень⁵); 3) відкладення слухання із одночасним проханням Прокурора надати додаткові докази або провести подальше розслідування щодо того чи іншого конкретно пред'явленого обвинувачення або зміни попередньо пред'явленого обвинувачення, оскільки попередньо представлені Прокурором докази, на думку Палати, свідчать про факт скоєння іншого злочину, який, тим не менш, підпадає під юрисдикцію Міжнародного кримінального суду. У випадку якщо Палата попереднього провадження не затверджує попередньо пред'явлене обвинувачення, Прокурор зберігає за собою можливість пізніше знову звернутися до неї з аналогічним проханням, якщо воно супроводжується та підтримується додатковими доказами.

Після затвердження обвинувачень та до початку здійснення стадії безпосереднього судового розгляду справи Судовою палатою Прокурор може, за наявності дозволу Палати попереднього провадження та після повідомлення про таке рішення обвинуваченого, змінити обвинувачення. Якщо Прокурор має намір пред'явити додаткові обвинувачення або замінити вже існуючі більш серйозними, то, згідно з п. 9 ст. 61 Римського статуту, має проводитися слухання щодо затвердження таких обвинувачень. Після винесення остаточного рішення щодо затвердження обвинувачень Президія Суду утворює Судову палату, яка здійснює безпосередній судовий розгляд справи та може виконувати будь-яку функцію Палати попереднього провадження, яка має відношення до такого розгляду і може здійснюватися під час його проведення⁶.

Варто зазначити, що Правила процедури і доказування конкретизували вищезазначені положення Римського статуту. Зокрема, правило 121 передбачає, що під час першої появи обвинуваченого перед Палатою попереднього провадження у присутності Прокурора Палата має встановити та повідомити точну дату проведення слухання щодо затвердження обвинувачень шляхом її опублікування або прийняти рішення про її перенесення за власною ініціативою, проханням Прокурора або інших заінтересованих осіб.

У контексті загального обов'язку проведення слухання з метою винесення рішення щодо затвердження обвинувачень на відповідну Палату покладаються інші додаткові обов'язки щодо підготовки та проведення такого слухання, до яких, зокрема, належить прийняття необхідних рішень із розкриття інформації для цілей проведення слухання перед Прокурором та обвинуваченим⁷. При цьому обвинувачений має право користуватися допомогою або бути представленим адвокатами; Палата попереднього провадження має скликати відповідні конференції з метою забезпечення розкриття інформації за належних умов, для забезпечення яких призначається відповідальний суддя зі складу Палати; всі відповідні докази, які підлягали розкриттю перед Прокурором та обвинуваченим, мають бути передані Палаті попереднього провадження для цілей проведення слухання щодо затвердження обвинувачень.

У свою чергу, не пізніше ніж за 30 днів до дати проведення слухання щодо затвердження обвинувачень Прокурор має передати Палаті попереднього провадження та обвинуваченому детальний опис попередньо пред'явлених обвинувачень разом із переліком доказів, які він або вона має намір представити безпосередньо на слуханні. Якщо є намір змінити попередньо пред'явлені обвинувачення, Прокурор має повідомити про це Палату та обвинуваченого не пізніше ніж за 15 днів до дати проведення слухання щодо розгляду змінених обвинувачень разом з переліком доказів, які він або вона має намір надати на підтримку змінених обвинувачень на слуханні. У випадку наміру представити нові докази під час такого слухання Прокурор зобов'язується надати Палаті та обвинуваченому перелік таких доказів не пізніше ніж за 15 днів до дати його проведення. Обвинувачений також повинен надати перелік доказів, які він або вона має намір представити у відповідь на будь-яке змінене обвинувачення або новий перелік доказів, наданий Прокурором. На Палату попереднього провадження покладається обов'язок не враховувати обвинувачення та докази, пред'явлені або надані після вичерпання вищезазначеного часового періоду.

Як вже зазначалося, слухання щодо затвердження обвинувачень може відбуватися як у присутності обвинуваченого, так і за його відсутності. Процес проведення такого слухання у присутності обвинуваченого безпосередньо регулюється правилом 122 Правил процедури і доказування та відбувається наступним чином. Головуючий суддя Палати попереднього провадження просить представника Секретаріату, який допомагає Палаті у проведенні слухання, зачитати попередньо пред'явлені Прокурором обвинувачення. При цьому Головуючий суддя має визначити безпосередній процес проведення слухання, зокрема, встановити порядок та умови, за яких повинен відбуватися подання доказів.

Слід звернути увагу на те, що до заслуховування справи по суті Головуючий суддя має запитати Прокурора та обвинуваченого про наявність у них наміру подавати заперечення або зауваження стосовно питань, пов'язаних з порядком проведення слухання, до його початку. Безпосередньо під час слухання розгляд таких заперечень або зауважень забороняється. У випадку їхнього надходження в дозволений період часу Головуючий суддя має запросити осіб, які надали свої заперечення або зауваження, до представлення аргументів в порядку за їхнім вибором із правом на репліку у відповідь⁸.

Під час заслуховування справи по суті Прокурор та обвинувачений представляють свої позиції у справі згідно з п. 5 та 6 ст. 61 Римського статуту – себто, як вже зазначалося, Прокурор пред'являє обвинувачення, супроводжуючи та підкріплюючи їх відповідними доказами, а обвинувачений заперечує пред'явлені обвинувачення та докази, надані Прокурором, або надає свої докази. Після заслуховування даних позицій Палата попереднього провадження може дозволити сторонам зробити фінальні заяви.

Подальша процедура здійснення стадії затвердження обвинувачень реалізується у винесенні Палатою попереднього провадження рішення щодо затвердження всіх, деяких або жодних попередньо пред'явлених Прокурором обвинувачень. При цьому варто зазначити, що, згідно з правилом 127 Правил процедури і доказування, яке регламентує процедурні питання у випадку винесення різних рішень на різних стадіях розгляду відповідної справи, якщо Палата попереднього провадження безпосередньо готова затвердити деякі з пред'явлених обвинувачень, проте. Відповідно до п. 7(с) ст. 61 Римського статуту відкладає проведення слухання щодо інших обвинувачень, вона може прийняти рішення про те, що передача обвинуваченого безпосередньо до Судової палати з метою подальшого розгляду нею тих обвинувачень, які Палата попереднього провадження на етапі свого розгляду справи готова затвердити, має бути відкладена до завершення слухання щодо інших попередньо пред'явлених обвинувачень⁹. При цьому Палата попереднього провадження може встановити обмеження на той період часу, у рамках якого Прокурор уповноважений скористатися можливістю, передбаченою п. 7(с) ст. 61 Римського статуту – надати додаткові докази чи провести подальше розслідування щодо конкретного обвинувачення або змінити попередньо пред'явлене обвинувачення. Відповідно, Правила процедури і доказування передбачають можливість внесення поправок Прокурором до попередньо пред'явлених ним або нею обвинувачень. Зокрема, в правилі 128 зазначається, що у випадку якщо Прокурор має намір внести поправки до обвинувачень, які вже затверджені Палатою попереднього провадження, проте стадія безпосереднього судового розгляду справи ще не почалася, він має звернутися до Палати попереднього провадження із відповідним запитом у письмовій формі, і Палата, в свою чергу, має повідомити обвинуваченого про такий намір Прокурора. Відповідно, Палата розглядає запропоновані Прокурором поправки і має право до винесення остаточного рішення про їхнє затвердження або відхилення звернутися із запитом до Прокурора та обвинуваченого щодо подання ними письмових заяв стосовно окремих питань факту або права. Якщо Палата попереднього провадження прийме рішення про те, що поправки, запропоновані та подані Прокурором, являють собою додаткові або більш серйозні обвинувачення порівняно з попередньо пред'явленими, матиме місце процедура проведення слухання щодо затвердження обвинувачень у присутності або відсутності обвинуваченого залежно від обставин конкретної справи¹⁰.

Стадія затвердження обвинувачень як процесуальна стадія розгляду Міжнародним кримінальним судом справ індивідів, які скоїли міжнародні злочини, завершується рішенням Палати попереднього провадження щодо підтвердження, часткового підтвердження або відхилення пред'явлених Прокурором обвинувачень та, у перших двох випадках, передачею обвинуваченого до Судової палати.

Про своє рішення щодо затвердження обвинувачень Палата попереднього провадження повинне, за наявності відповідної можливості, повідомляти Прокурора, обвинуваченого та його адвоката, а текст рішення та протокол слухання має направлятися Палатою до Президії¹¹. Коли Президія утворює Судову палату, вона передає відповідну справу на її безпосередній розгляд разом з рішенням Палати попереднього провадження щодо затвердження обвинувачень та протоколом відповідного слухання. При цьому Президія зберігає за собою право передати справу попередньо утвореній внаслідок винесення рішення щодо затвердження обвинувачень по іншій раніше розглянутій справі Судовій палаті.

Інновація процедурної діяльності Міжнародного кримінального суду – стадія затвердження попередньо пред'явлених обвинувачень – детально регламентована Римським статутом та Правилами процедури і доказування, наділяючи обвинуваченого та Прокурора спектром відповідних прав для захисту своєї позиції з метою дотримання процесуальної рівності сторін у справі. В свою чергу, можливість Прокурора вносити зміни до попередньо пред'явлених ним або нею обвинувачень відповідає здійсненню та захисту інтересів міжнародного правосуддя.

¹ Римський статут Міжнародного уголовного суда. – С. 37–38. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.un.org/ru/law/icc/rome_statute\(r\).pdf](http://www.un.org/ru/law/icc/rome_statute(r).pdf)

² *Prosecutor v. Thomas Lubanga Dyilo* – С. 156–157. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://werle.rewi.hu-berlin.de/05%20Lubanga%20PTC%20Decision%2029%20Jan%202009.pdf>

³ *Prosecutor v. Germain Katanga and Mathieu Ngudjolo Chui*. – С. 209–212. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/doc/doc571253.pdf>,

⁴ Ibid.

⁵ *Prosecutor v. Callixte Mbarushimana*, – С. 149. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/doc/doc1286409.pdf>

⁶ Римський статут Міжнародного уголовного суда. – С. 39. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.un.org/ru/law/icc/rome_statute\(r\).pdf](http://www.un.org/ru/law/icc/rome_statute(r).pdf)

⁷ Римський статут Міжнародного уголовного суда. – С. 38. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.un.org/ru/law/icc/rome_statute\(r\).pdf](http://www.un.org/ru/law/icc/rome_statute(r).pdf)

⁸ Rules of procedure and evidence. – С. 47. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/legal%20texts%20and%20tools/official%20journal/Documents/RulesProcedureEvidenceEng.pdf

⁹ Rules of procedure and evidence. – С. 49. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/legal%20texts%20and%20tools/official%20journal/Documents/RulesProcedureEvidenceEng.pdf

¹⁰ Rules of procedure and evidence, С. 49. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/legal%20texts%20and%20tools/official%20journal/Documents/RulesProcedureEvidenceEng.pdf

¹¹ Ibid.

Резюме

Кучер О. Б. Стадія затвердження попередньо пред'явлених обвинувачень у практичній діяльності Міжнародного кримінального суду.

Проаналізовано процесуальну інновацію Міжнародного кримінального суду в контексті розгляду справ індивідів, які скоїли міжнародні злочини – стадія затвердження попередньо пред'явлених обвинувачень. Досліджено процедуру її практичного здійснення, розглянуто правову регламентацію особливостей її проведення, проаналізовано існуючу станом на сьогодні практику Міжнародного кримінального суду в даному контексті.

Ключові слова: Міжнародний кримінальний суд, Прокурор, Палата попереднього провадження, обвинувачений, Судова палата.

Резюме

Кучер Е. Б. Стадія утвердження предварительно предъявленных обвинений в практической деятельности Международного уголовного суда.

Проанализирована процессуальная инновация Международного уголовного суда в контексте рассмотрения дел индивидов, совершивших международные преступления – стадия утверждения предварительно предъявленных обвинений. Исследована процедура ее реализации, рассмотрена правовая регламентация особенностей ее проведения, проанализирована существующая на сегодня практика Международного уголовного суда в данном контексте.

Ключевые слова: Международный уголовный суд, Прокурор, Палата предварительного производства, обвиняемый, Судебная палата.

Summary

Kucher O. The confirmation of the charges before trial in practice of the International criminal court.

This article shall be devoted to the procedural innovation of the International criminal court within the examination of cases of individuals having committed international crimes – the stage of confirmation of the charges before trial. In this regard the procedure of its practical realization, legal regulation and current practice of the International criminal court were analyzed.

Key words: the International criminal court, Prosecutor, Pre-Trial Chamber, the accused, Trial Chamber.

Отримано 20.09.2013

УДК 341.94

А. В. ЛАБУНСЬКА

Анжеліка Вікторівна Лабунська, здобувач Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України

**ПРАВОВІДНОСИНИ МІЖНАРОДНОГО ВАЛЮТНОГО ФОНДУ
З ОРГАНІЗАЦІЄЮ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ**

Міжнародний валютний фонд (далі – МВФ, Фонд) як одна з найбільш впливових міжнародних організацій в економічній сфері співробітничав не тільки з державами учасниками цієї організації.

При співробітництві МВФ з міжнародними організаціями особливе місце посідає співробітництво Фонду з найвпливовішою міжнародною організацією – Організацією Об'єднаних Націй (ООН).

На сьогоднішній час МВФ є однією із 17 спеціалізованих міжнародних організацій, які входять до системи ООН.

Поняття МВФ як спеціалізованої організації системи ООН, правові відносини цих двох впливових міжнародних організацій потребують подальшого дослідження, так як у зарубіжній та вітчизняній юридичній літературі відсутня єдність у понятті спеціалізованої організації системи ООН, характер правовідносин МВФ з ООН має значні відмінності у відносинах з ООН порівняно з іншими спеціалізованими організаціями її системи. Правові відносини МВФ з ООН мають суттєвий вплив і на відносини МВФ з країнами, які є його учасниками і які співробітничать з ним у валютно-фінансовій сфері, в тому числі і Україною.

Поняття спеціалізованої організації системи ООН досліджували такі видатні вчені-юристи, як зарубіжних країн, так і України: П. Бірюков, В. Дурденевський, Ю. Іванов, Ф. Кожевников, С. Крилов, В. Круглова, І. Лукашук, Г. Морозов, А. Моїсєєв, В. Опришко, В. Полежаєв, М. Поточний, Е. Пчелінцев, Т. Сиройд, Г. Тункін, Н. Ушаков, Є. Шибяєва та інші.

Однак одностайність у визначенні поняття спеціалізованої організації системи ООН в юридичній літературі відсутня. Ознаки МВФ як спеціалізованої організації такої системи не досліджувалися.

Автор статті намагається на аналізі ознак та понять спеціалізованих організацій, що даються різними авторами правниками та міжнародних джерел, що регулюють це питання, зробити власний висновок щодо